

Neznáme bratrícke vojsko

Polovica 15. storočia v Uhorsku je poznamenaná feudálnou anarchiou, chaosom a neustálymi vojnovými zrázkami. Východné Slovensko kontrolujú bratrci, kráľa Ladislava Pohrobka, väzneného cisárom Fridrichom III., v krajine zastupuje gubernátor Ján Hunyady. Napriek tomu, že situácia na západnom Slovensku je oproti zvyšku krajiny pomerne pokojná, ani tejto časti Uhorska sa nevyhli vojenské udalosti.

V roku 1449 vtrhol podľa správ pezinského kastelána Kluxa, bývalého familiára veľmoža Ctibora zo Ctiboric, do mesta bratrícke vojsko v sile 2000 mužov. Vypľenilo a vypálilo Pezinok a tiež obliehalo hrad, ktorý sa však ubránil. Až neskôr sa podarilo bratrickov z mesta vytlačiť. Tí sa potom na dva mesiace usadili pri Bernolákovce a odtiaľ napádali majetky grófov zo Svätého Jura a Pezinka. Toľko správy pezinského kastelána. Avšak pri podrobnejšom pohľade sa tu vynára niekoľko nezrovnalostí. 2000 jazdcov by v

tom čase tvorilo možno polovicu celej bratríckej jazdy, tú však zaneprázdňovali boje na východnom Slovensku, kde Hunyadyho vojská dobyli v októbri Jiskrovu pevnosť v Moldave a kruto umučili všetkých zajatcov. Menšie bojové zrážky sa v tomto roku odohrali tiež vo Zvolenskej a Tekovskej stolici.

Z ďalších Kluxových správ sa dozvedáme, že krátko predtým, ako mali Pezinok dobyť bratrci, sa pri Senici zhromažďovalo poľské vojsko a očakával sa tiež silný jazdecký oddiel veľmoža Pongráca z Mikuláša. Dokonca samotný gubernátor Hunyady mal v tom čase táboriť pri Blatnove. Aké vojsko teda napadlo Pezinok? Je veľmi nepravdepodobné, že by to boli oddiely gubernátora Hunyadyho, ktorý by si v takej ťažkej vojenskej a politickej situácii určite nechcel znepríateliť členov mocného šľachtického rodu grófov zo Svätého Jura a Pezinka, ktorí tiež boli významnými exponentmi v protihusitskom a protibratríckom odboji. Nemôžeme však vylúčiť poľské

vojsko, ktorého veliteľia často spolupracovali s jednotlivými bratríckymi hajtmannami. Otázny je taktiež veľmož Pongrác zo Svätého Mikuláša, ktorý stál spočiatku na strane gubernátora, no neskôr intenzívne spolupracoval s bratríckym hnutím. Skutočnú odpoveď na tieto otázky dá azda až archívny výskum. Ak by však pri archeologických výskumoch mesta v predchádzajúcich rokoch nebol zachytený výrazný deštruktívny horizont, datovaný práve do polovice 15. storočia, mohli by sme sa domnievať, že kastelán Klux v spolupráci s mešťanmi Pezinka urobil to, čo sa podarilo aj mešťanom Levoče. Len niekoľko rokov pred opisovaným udalostiam Levočania vymohli od kráľa Vladislava výrazné úľavy a privilégia, argumentujúc, že ich mesto bolo zničované husitmi. V skutočnosti však noha husitského bojovníka do Levoče nevstúpila. To však nikto nevedel a Levočania dosiahli svoje.

Peter Wittgrüber
Mestské múzeum v Pezinku

Výstava a prednášky

V Pezinku sa konala od 29. 1. do 5. 2. 2006 výstava Z Jeruzalema ku všetkým národom – Svedectvá o počiatkoch kresťanstva. Sprievodným podujatím boli úvodná a záverečná prednáška prof. Enrica Tancu a dr. R. Libertiny z Viedenskej univerzity, resp. z Talianskeho inštitútu v Bratislave.

Výstava bola skrátenu didaktickou verziou veľkej archeologickej expozície z talianskeho Rimini. Pripravilo ju katolícke hnutie Spoločenstvo a oslobodenie s cieľom sprístupniť širokej laickej i odbornej verejnosti zaujímavé poznatky o kresťanstve obohatené o obrazovú dokumentáciu. Z hnutia bol aj neúnavný koordinátor pezinskej verzie podujatia Juraj Buriánek, tľmočníčka Gabriela Tibenská, ktorým vyslovujeme veľkú vďaka. Vďaka patrí tiež bratom kapucínom u ktorých bola výstava inštalovaná, tiež ministrom, ktorí im pomáhali. Vďaka patrí aj primátorovi Oliverovi Solgovi a riaditeľke Kultúrneho centra Ingrid Noskovičovej. (AK)

Prierez históriou grinavských kostolov

Evanjelický kostol

Tento obraz grinavského evanjelického kostola pochádza z roku 1926, čiže z roku výstavby kostola. Samostatný evanjelický cirkevný zbor vznikol v Grinave už na začiatku 17. storočia. Po roku 1711 sa pripojil k Pezinku ako filiálka. Opäť sa osamostatnil v roku 1875. V tomto roku si postavili i prvý kostol. Prestavali ho z troch izieb tzv. Pálfiho zámočku, ktorý kúpili od grófa Jána Pálfiho. Organ si kúpili až v roku 1884 z evanjelického kostola vo Svätom Jure za 80 zlatých. Tam ho postavil už v roku 1783 Jozef Effinger. Za opravu a postavenie organa v Grinave dostal majster Vincent Mozsyn z Bratislavy 200 zlatých.

Zo zbierok, získaných od roku

1900 a taktiež z pôžičiek si evanjelici v roku 1926 postavili nový kostol na mieste starého. Zvyšok budovy zámočku ostal dodnes zachovaný ako fara. Plán kostola vypracovali architekti Sigfried Theiss a Hans Jaksch. Stavbyvedúcim bol Štefan Elefanti z Bratislavy. Do nového kostola vbudovali i pôvodný organ. Neskôr ho však nahradili dnešným. Ani ten nebol pôvodný, ale kúpili ho od evanjelikov v Modre – Kráľovej. Štyri zvony vo veži ulial Richard Herold v Chomutove. Stavba spolu so zvonmi stála 400 000 Kčs. Z vnútorného zariadenia si zaslúži pozornosť najmä ústredná freska od V. Gorgonya, ale predovšetkým plastika Ukrižovaného od Alojza Riegeleho.

Zaujímavé je, že na tomto obraze kostola sú na veži hodiny, ktoré tam v skutočnosti neboli a na veži boli umiestnené len v posledných rokoch.

Katolícky kostol sv. Žigmunda

Prvú písomnú správu o Kostole sv. Žigmunda máme z roku 1390. V nej Leonard de Pensauro, vikár ostrihomského arcibiskupa, uvádza medzi farármi Bratislavského prepoštstva i farára de Gremaw. Na jeho románsky pôvod upo-

zorňujú dva románske obloky nad vchodom do kostola. Dnes vedú už však len na povalu. V roku 1562 boli ešte všetci obyvatelia Grinavy katolíkami. Aj po vlne reformácie si však katolíci udržali svoj kostol. Počas povstania Františka Rákociho si ho privlastnili evanjelici, po jeho porážke bol opäť prinavrátený evanjelikom. Po tejto udalosti

sa stalo niečo, čo je veľkou raritou. Kostol bol rozdelený na dve časti (dnes sú to dve lode). Väčšia časť ostala katolíckym kostolom, menšia evanjelickým. Preto má kostol dva vchody. Po postavení evanjelického kostola v roku 1875 strednú stenu prebúrali.

Vo vnútri kostola sa nachádzajú tri neogotické oltáre hlavný oltár sv. Žigmunda (dielo J. Seilnacha) a bočné oltáre Božského Srdca Ježišovo a Panny Márie Lurdskej. Okolo kostola je pôvodný múr. Vo veži sa nachádza najstarší zvon v Pezinku, umieračik z roku 1616. Zaujímavé je, že v roku 1824 bolo do kostola privezené bohoslužobné náradie zo zbúraného Kostola sv. Jozefa na Sumburgu. Išlo o monštráciu, ale najmä o strieborný barokový kalich, ktorý je majstrovským dielom. Nachádza sa na ňom nápis: „Hedvigis ... eccl. Zumberg an. 1684 ... Franc ... Boe ...“ Skratka eccl. označuje kostol (latinsky ecclesia), an. rok (annus), Boe môže označovať Pezinok (Boesing). Veľmi cennou pamiatkou tohto kostola bola socha Panny Márie, ktorá je predmetom uctievania v pútnickej kaplnke v neďalekom Slovenskom Grobe. Bola tam prepravená za zázračných okolností. Pôvodne do voza s ňou zapriahli kone, tie však stáli a nechceli sa pohnúť. Keď do voza zapriahli voľy, tie sa pohnú a sochu mohli odviezť do Slovenského Grobu.

Na tejto fotografii je vidieť napravo starú budovu fary. Zakončenie veže je iné ako dnes, lebo v čase 2. svetovej vojny bola poškodená. **Peter Sandtner**